

Природнича музейна експозиція Чорноморського біосферного заповідника

Людмила БАХТІАРОВА

*Чорноморський біосферний заповідник Національної академії наук України
Bahciarova.l.i@nas.gov.ua, вул. Лермонтова, 1, м. Гола Пристань, 75600, Херсонська обл.*

Музейна колекція хребетних тварин Чорноморського заповідника почала формуватися практично з перших років його створення. Біля її витоків стояв орнітолог заповідника М. І. Клименко. Й до сьогодні в експозиції музею представлено опудало коловодника звичайного (*Tringa totanus*), зроблене його руками і датоване 1935 роком. У роки війни значна частина експонатів була втрачена. Відразу після війни заповідник починає відновлювати експозицію музею та впорядковувати фонди. У 1946 році музей приймає перших відвідувачів. Із липня 1946 року в заповіднику почав працювати лаборантом-таксидермістом С. Ю. Мілінський. З його іменем пов'язане становлення і подальший 33-х річний розвиток музею, він вніс значний вклад у поповнення його колекцій. Протягом 1947–1969 років ним здобута і виготовлена переважна частина експонатів. Спочатку експозиція розміщувалася в 4-х кімнатах колишньої садиби священика на площі 86 м². У шафах-вітринах та діорамах тут були представлені колекції птахів, ссавців та рептилій, розміщувалася також вітрина з мушлями молюсків та тематична вітрина з комахами, присвячена живленню середземноморського мартина.

В 1951 році музейна експозиція заповідника поповнилася кількома біогрупами птахів, створеними видатним майстром — художником-таксидермістом Зоологічного музею АН СРСР М. А. Заславським, який також консультував та передавав досвід виготовлення опудал, скелетів тварин, музейних препаратів таксидермісту заповідника. З 1978 року і дотепер музейною експозицією заповідника опікується фахівець з вищою освітою, таксидерміст — С. С. Уманець. Він виготовив значну кількість експонатів, за його участі в 1983 році побудоване та облаштоване нове приміщення музею природи площею понад 194 м². Він є автором кількох біогруп музейної експозиції.

Особливістю природничої музейної експозиції заповідника є те, що вона не тільки має регіональний характер і досить повно представляє видовий склад фауни Північного Причорномор'я, а й відображає історію заповідника та заповідної справи в Україні. В експозиції представлені тварини, яких акліматизували на півдні України, регулярно випускали в природу мисливські господарства регіону, завозили на територію заповідника спеціально. А біогрупа кучерявих пеліканів (*Pelecanus crispus*) нагадує про один з етапів розвитку Чорноморського заповідника, коли до його складу входив Дунайський філіал.

Основою музею є його зоологічна колекція, яка містить понад 400 експонатів хребетних тварин. Серед них 210 видів птахів, 20 видів ссавців, 18 видів риб, 7 видів плазунів та 1 вид земноводних. Безхребетні представлені 58 видами комах, 29 видами молюсків, 1 видом крабів.

Природничу музейну експозицію Чорноморського біосферного заповідника спрямована на екологічну просвіту відвідувачів та формування природоохоронного світогляду підрастаючого покоління. Її науково-просвітницька робота має значну специфіку та базується на багаторічних традиціях (музеї заповідників України за рівнем природоохоронної пропаганди займали друге місце серед інших республік колишнього СРСР), обслуговується висококваліфікованими науковими кадрами. На базі музейної експозиції практикуються тематичні заняття екологічного, народознавчого, художнього спрямування з окремими класами та гуртківцями позашкільних закладів. Проводиться велика екскурсійна та лекційна робота, завдяки якій досягається головна мета музейної експозиції — ознайомлення відвідувачів з екологічними основами охорони природи на демонстраційному матеріалі (крупні виразні експонати, експозиційний матеріал з великим пізнавальним навантаженням, діорами, колекції, вологі препарати, живописні планшети, вітрини, фотостенди), пропаганда різноманітних аспектів охорони природи та раціонального природокористування.

Бахтіарова Л. І. Музей природи Чорноморського біосферного заповідника НАН України // Природничу музеологія: теорія та практика : Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (17–18 вересня 2009 р., м. Кам'янець-Подільський). — Львів-Кам'янець-Подільський, 2009. — С. 137–138.

Борейко В. Е. Пути и методы природоохранной пропаганды. — Киев: Киевский эколого-культурный центр, 1996. — 208 с. — (Серия: Природоохранная пропаганда. Вып. 2).

Черняков Д. А. Очерк истории Черноморского биосферного заповедника. — Херсон: ОАО «ХГТ», 2007. — 64 с. — ISBN 978-966-8502-76-7.